

Guía Docente				
Datos Identificativos				2015/16
Asignatura (*)	Asistencia á poboación estranxeira en contextos de acollida: Sanidade e Servizos Sociais		Código	615472210
Titulación	Mestrado Universitario en Migracións Internacionais: Investigación, Políticas Migratorias e Mediación Intercultural			
Descriptorios				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Mestrado Oficial	2º cuatrimestre	Primeiro	Optativa	3
Idioma	Castelán			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Análise Económica e Administración de Empresas Socioloxía e Ciencia Política da Administración			
Coordinación	Novo Corti, María Isabel	Correo electrónico	isabel.novo.corti@udc.es	
Profesorado	Novo Corti, María Isabel Varela Candamio, Laura	Correo electrónico	isabel.novo.corti@udc.es laura.varela.candamio@udc.es	
Web	www.esomi.es			
Descrición xeral	A materia pretende que os/as estudantes adquiran os coñecementos que permitan a análise das dinámicas de comunicación e interpretación cultural que se xeran entre a poboación inmigrante; prestando especial atención aos ámbitos sanitario e de servizos sociais.			

Competencias do título	
Código	Competencias do título
A1	Comprender os límites epistemolóxicos do estudo das migracións internacionais e a natureza esencialmente política que sostén a definición e identificación do fenómeno migratorio.
A5	Comprender os argumentos filosóficos e xurídicos tras as distintas perspectivas sobre as migracións internacionais e as problemáticas sociais que xeran.
A11	Ter suficiente capacidade de abstracción para presentar o fenómeno migratorio dende unha perspectiva macro-sociolóxica e na súa relación máis ampla coa estrutura social e o mercado de traballo
B1	Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, a miúdo nun contexto de investigación
B2	Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en ámbitos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo
B3	Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e enfrontarse á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos
B7	Resolver problemas de forma efectiva
B8	Comunicarse de xeito efectivo nun ámbito de traballo
B10	Traballar de forma colaboradora
B11	Comportarse con ética e responsabilidade social como cidadán e como profesional
B15	Capacidade para resolver problemas con iniciativa, toma de decisións, creatividade, razoamento crítico e de comunicar e transmitir coñecementos, habilidades e destrezas
C1	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
C4	Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.

Resultados da aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias do título

Os obxectivos do curso consisten na adquisición por parte do alumnado de:		BM1 BM2 BM3	CM1 CM4
1. Competencias xenéricas en coñecementos que permitan a comprensión das dinámicas de comunicación e interpretación cultural que se xeran no referente ao ámbito da saúde e das necesidades básicas			
2. Competencias xenéricas para desenvolver unha mirada crítica, e creativa ao analizar a problemática da asistencia á poboación estranxeira en contextos de acollida: Crítica, no sentido de pór en cuestionamiento os principios organizadores do coñecemento, Crítica despois de que toma conciencia dos propios límites dos coñecementos producidos e Creativo, ao considerar as implicacións sociais e políticas que os discursos levan. Todo iso aspirando a ir máis aló dunha convencional antropoloxía da saúde/enfermidade e do benestar social e, para armar a nosa capacidade analítica cunha socioloxía do coñecemento que sexa sumamente consciente da dimensión política e ética do mesmo.		BM7 BM8 BM10 BM11 BM15	CM1 CM4
3. Competencias específicas en coñecementos que permitan identificar factores específicos da comunicación intercultural en contextos de prestación de servizos sociais básicos e sanitarios; así como coñecementos que permitan profundar sobre as claves culturais que orientan a interpretación da enfermidade, a dependencia e os riscos para a saúde e o benestar.	AM1 AM5 AM11		CM1 CM4

Contidos	
Temas	Subtemas
Introdución	Presentación do programa e da metodoloxía da materia
Os Modos de influencia sociocultural na enfermidade e a saúde	Repaso das teorías e modelos sobre a relación entre cultura e saúde
O rol das desigualdades sociais na xénese e prevalencia das enfermidades.	Análise da intervención comunitaria desde un modelo complexo de saúde que de conta das desigualdades sociais
O sistema sanitario español ante o reto da diversificación sociocultural xerada pola inmigración extracomunitaria	Evidencias e constatacións a partir dunha análise crítica sobre a inaccesibilidades do sistema.
Necesidades de saúde desde a óptica dos protagonistas da inmigración extracomunitaria.	Análise a partir de experiencias narradas e estudo de casos
Os retos da protección social nunha España máis ?colorida e fragmentada.	A crise económica e as consecuencias sobre o sistema.
Necesidades en políticas de protección social desde a óptica dos protagonistas da inmigración extracomunitaria.	Constatacións a partir de experiencias narradas e estudo de casos
Estratexias e tácticas ante unha organización da atención á saúde etnocéntrica e sociocéntrica.	Evidencias a partir dunha análise multisectorial: (medicamento xeral, ginecoloxía, pediatría, CSM e atención hospitalaria).

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias	Horas presenciais	Horas non presenciais / traballo autónomo	Horas totais
Traballos tutelados	B8 B15	0	23	23
Obradoiro	B10 B11 C1	10	0	10
Portafolios do alumno	A11 B7	1	9	10
Sesión maxistral	A1 A5 B1 B2 B3 C4	10	20	30
Atención personalizada		2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	A materia avaliarase a través dunhas preguntas base que serán integradas ao traballo tutelado global para a avaliación do módulo. As preguntas versarán sobre a bibliografía, as experiencias e todo aquilo tratado na clase maxistral (ou on line), sendo a modalidade de traballos a mesma para asistentes e non asistentes, en canto a criterios de avaliación, acceso á información e preguntas. No caso de alumnado non asistente deberán afacerse ao emprego de moodle para respostar as preguntas. Para garantir no proceso de avaliación a identidade do estudantado a distancia, cada un/ha deste terá que presentarse visualmente, acompañado por algún documento oficial de identidade.
Obradoiro	Realízanse obradoiros ou conferencias de participantes invitados, con persoas directamente relacionadas con proxectos ou experiencias que aporten coñecemento empírico sobre o contido da asignatura.
Portafolios do alumno	O alumno recopilará todo o traballo feito ao longo do curso
Sesión maxistral	O alumno levará rexistro de asistencia ás sesións maxistrais. Esíxese un mínimo do 70% de asistencia (ou constancia de seguimento da sesión para os estudantes on-line) para ser avaliado durante o curso, aparte das convocatorias oficiais. Durante estas clases presenciais traballaranse activamente os temas do programa, integrando a exposición docente cos debates dirixidos e outras actividades prácticas. A orde das sesións poderá sufrir algúns cambios en función da asistencia de conferenciantes invitados para tratar estudos de casos ou experiencias concretas.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	Resérvanse horas do profesorado responsable da asignatura para titorizar o traballo polo que se avaliará ao estudante. Estas titorías realízanse igualmente cos estudantes on-line a través dos medios de comunicación establecidos de acordo entre a profesora e os estudantes.

Avaliación

Metodoloxías	Competencias	Descrición	Cualificación
Traballos tutelados	B8 B15	Se cumpre co mínimo establecido de asistencia rexistrada, o alumno poderá ser avaliado a través dun traballo global para o módulo de mediación intercultural. Para o devandito traballo estableceranse uns exercicios concretos sobre a temática específica da materia.	60
Portafolios do alumno	A11 B7	O alumno recopilará todo o traballo feito ao longo do curso e terá que entregalo para a súa avaliación	40

Observacións avaliación

En caso de non poder acceder ou de non superar a avaliación a través do traballo tutelado, terase dereito ao exame da convocatoria oficial, de carácter presencial. Os estudantes on-line terán esta mesma opción a través dun exame online na plataforma Moodle, na que se identificarán persoalmente.

Fontes de información

Bibliografía básica

- (). .

Alemán Bracho, M. C. (2011). Inmigración y servicios sociales. *Papers: Revista de sociología*, 96(3), 825-852. Blanco Moreno, A. & Hernández Pascual (2009). El sistema sanitario y la inmigración en España desde la perspectiva de la política fiscal. *Gaceta Sanitaria: Órgano oficial de la Sociedad Española de Salud Pública y Administración Sanitaria*, 23(1), 25-28. Clavijo, C. & Aguirre, M. (Coord.) (2002) *Políticas Sociales y Estado de Bienestar en España: Las Migraciones. Informe 2002*. Madrid: Fundación Hogar del Empleado. Delgado del Rincón, L.E. (2014) El derecho a la asistencia sanitaria de los inmigrantes irregulares: reflexiones sobre la reforma introducida por el Real Decreto-ley 16/2012, de 20 de abril. *Revista de estudios políticos*, ISSN0048-7694, Nº 163, 2014, págs. 189-231. Guillén Sábada, M.E.; de Lucas y Murillo de la Cueva, Pérez Madera, D. & Arias Astray, A. (2001). Servicios sociales e inmigración: límites y retos para una nueva política social. *Alternativas: cuadernos de trabajo social*, 9, 211-239. Montagud Mayor, X. & Torres Pérez, F. (2002). Inmigración y servicios sociales: entre el estereotipo y la realidad. *Cuadernos electrónicos de filosofía del derecho*, 6 (Exemplar dedicado a: Textos para la discusión en el Seminario "La integración social de los inmigrantes en la Comunidad Valenciana. Modelos de políticas públicas en Valencia 13,14 y 15 de noviembre de 2002). Moreno Fuentes, F.J.; Arriba González, A. y Moreno Fernández, L. (2006). Inmigración, diversidad y protección social en España. *Revista española del tercer sector*, 4, 53-98 (Exemplar dedicado a: Inmigración e integración). Moreno Márquez, G. & Aierdi Urza, X. (2008). Inmigración y servicios sociales ¿última red o primer trampolín? *Zerbitzuan: Gizarte zerbitzuetarako aldizkaria. Revista de servicios sociales*, 44, 7-18. Olmo (del) Vicén, N. (2008). Reflexiones sobre inmigración y servicios sociales en España. *Aposta: Revista de Ciencias Sociales*, 37. Pérez Giménez, R. (1999) «Políticas Sanitarias y Desigualdades en España» en Adelantado, J (coord.) *Cambios en el Estado del Bienestar. Políticas sociales y desigualdades en España*. Barcelona: Icaria & UAB. Requena, J. (2001). Inmigración, ciudad y policía. *Scripta Nova: Revista electrónica de geografía y ciencias sociales*, 5(94) (Exemplar dedicado a: Migración y cambio social: III Coloquio internacional de geocrítica).

Bibliografía complementaria	Bates, Maryann S. / W. Thomas Edwards (1998) 'Ethnic Variations in the Chronic Pain Experience?', en Brown, Peter Understanding and Applying Medical Anthropology. Mountain View (California), Mayfield. Bishop, B. Beatrice (1958) 80 Puerto Rican Families in New York City: Health and Disease Studied in Context. New York, Columbia University Press Brown, P.J. / Ronald L. Barrett / Mark B. Padilla (1998) 'Medical Anthropology: An Introduction to the Fields?', en Brown, Peter, op. Cit., Mountain View (California), Mayfield. Capps, L. (1994) 'Change and Continuity in the Medical Culture of the Hmong in Kansas City?'. Medical Anthropology Quarterly, 8: 161-177 Chávez, L.R. (1984) 'Doctors, Curanderos and Brujas. Health Care Delivery and Mexican Immigrants in San Diego?'. Medical Anthropology Quarterly, 15:31-37 Chávez, L.R. / Esteban T. Flores / Marta López-Garza (1992) 'Undocumented Latin American Immigrants and U.S. Health Services: An Approach to Political Economy of Utilization?'. Medical Anthropology Quarterly, 6: 6-26 Comelles, J.M. & Perdiguerro, E. Medicina y Cultura. Estudios entre la Antropología y la Medicina. Barcelona: Ediciones Bellaterra. Crawford, R. (1990) «Individual Responsibility and Health Politics» In Conrad, P & Kern, R. (eds.) The Sociology of Health and Illness. Critical Perspectives. New York: Martin's Press. Luis Esteban Delgado del Rincón (2014) El derecho a la asistencia sanitaria de los inmigrantes irregulares: reflexiones sobre la reforma introducida por el Real Decreto-ley 16/2012, de 20 de abril. Revista de estudios políticos, ISSN 0048-7694, Nº 163, 2014, págs. 189-231. Fassin, D. (2000) «Repenser les enjeux de santé autour de l'immigration », Hommes et Migrations, 1225: 5-11. Fassin, D. (2001) « The biopolitics of otherness. Undocumented immigrants and racial discrimination in the French public debate », Anthropology Today, 17(1), p. 3-7. Grinberg, L. & Grinberg, R., (1984) Psicoanálisis de la migración y el exilio. Madrid: Alianza. Hahn, Robert A. (1995) Sicknes and Healing. An Anthropological Perspective. Yale University Press. New Haven and London Kleinman, Arthur (1998) 'Do Psychiatric Disorders Differ in Different Cultures?', en Brown, Peter, op. Cit., Mountain View (California), Mayfield Kleinman, A. & Lock, M. (Eds.) (1997) Social Suffering. Berkeley: University of California Press. Littlewood, R. & Lipsedge, M. (1997, 3rd Edition) Aliens & Alienists: Ethnic Minorities & Psychiatry. London: Routledge. Rafael Nájera Morrondo, José Martínez Olmos, Marciano Sánchez Bayle, Carmen Flores, José Manuel Díaz Olalla, Carlos Barra (2013). Expolio en la Sanidad. Temas para el debate, ISSN 1134-6574, Nº. 224 (jul.), 2013 (Exemplar dedicado a: ¿Hacia dónde va Europa?), págs. 49-54 Lupton, D. (1994) Medicine as Culture. London: Sage. Lupton, D. (1997) The Health Imperative. Public Health and the Regulated Body. London: Sage. Lurbe Puerto, Katia (2005) 'Mujeres de origen extracomunitario, ¿nuevas usuarias de los servicios de salud reproductiva. Dificultades socio-económicas subyacentes a la inaccesibilidad y el reto ineludible para la institución sanitaria?'. In El uso de las políticas sociales por las mujeres inmigrantes (ed. Lluís Flaquer) Madrid: Instituto de la Mujer; pp. 163-190. ISBN: 84-7799-992-9 DL: M-50224-2005. Lurbe i Puerto, K. (2006) 'La utilización de los servicios sanitarios en la vejez: Un derecho a disposición desigual entre las personas jubiladas comunitarias y autóctonas? in Inmigración comunitaria: ¿discriminación inversa? Carlota Solé (Dir.), Barcelona: Anthropos. Pp. 47-63. ISBN: 84-7658-782-1 DL.: B.15.349-2006 Lurbe, K. & Santamaría, E. (2007) 'Entre (nos) otros... O la necesidad de repensar la construcción de las alteridades en contextos migratorios? Papers. Revista de Sociologia, 85. Bellaterra: Servicio de Publicaciones de la UAB, pp.57-69. Lurbe Puerto, K. (2008) 'Producir etnias, alterar minorías en contextos demigraciones transnacionales? in Santamaría, Enrique (Coord.) Los retos epistemológicos de las migraciones transnacionales. Barcelona: Editorial Anthropos. Pp.79-108. MacCombie, Susan C. (1999) 'Folk Flu and Viral Syndrome: An Anthropological perspective?', en Hahn, Robert A. Anthropology in Public Health. New York, Oxford University Press. McNeill, William H. (1979) 'Historical Patterns of Migration?', Current Anthropology, 20: 95-102 Moerman, Daniel E. (1979) 'Anthropology of Symbolic Healing?', Current Anthropology, 20: 59-80 Morrisey, James, A. (1983) 'Migration, Resettlement, and Refugeeism: Issues in Medical Anthropology. Medical Anthropology Quarterly, 15: 3-14. Pérez Giménez, R. (1999) «Políticas Sanitarias y Desigualdades en España» en Adelantado, J (coord.) Cambios en el Estado del Bienestar. Políticas sociales y desigualdades en España. Barcelona: Icaria & UAB. Rechtman, R. (2000) «De la Psychiatrie des Migrants au Culturalisme des Ethnopsychiatries», Hommes et Migrations, 1225: 46-61. Schoepf, Brooke A. (2001) 'International AIDS Research in Anthropology: Taking a Critical Perspective on the Crisis?'. Annual Review of Anthropology, 30:335-361. Sontag, S. (1978) Illness as metaphor. New York: Farrar, Giroux and Strauss. Verrept, H. & Louckx F. (1997) «Mediadoras en salud en el sistema sanitario belga» en Solas, O. & Ugalde, A. (eds.) Inmigración, salud y políticas sociales. Granada: Escuela Andaluza de Salud Pública.

Recomendacións
Materias que se recomenda ter cursado previamente
Materias que se recomenda cursar simultaneamente
Materias que continúan o temario
Observacións

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías